

Till
Socialdepartementet
103 33 Stockholm

e-post:
s.remissvar@regeringskansliet.se
s.hc@regeringskansliet.se

Yttrande över ”Remiss av redovisningen av uppdrag om att lämna förslag om organisationsförändring gällande Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor och Myndigheten för stöd till trossamfund”
Diarienummer: S2023/03010

Equmeniakyrkan bildades 2011 av Metodistkyrkan i Sverige, Svenska Baptistsamfundet och Svenska Missionskyrkan med drygt 57 000 medlemmar i 600 lokala kyrkor över hela Sverige. Det nationella kansliet är placerat i Alvik i det Ekumeniska centret.

Equmeniakyrkan har delvis berett sitt svar tillsammans med Sveriges kristna råd.

Sammanfattning

Regeringens beslut att lägga samman Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor (MUCF) och Myndigheten för stöd till trossamfund (SST) har till utgångspunkt att *de uppgifter som myndigheterna har för närvarande ska vara oförändrade och att genomförandet ska ske så att uppgifterna utförs med bibehållen effektivitet och kvalitet* (S2023/03010)

Equmeniakyrkan menar att Myndigheten för stöd till trossamfund (SST) är en betydelsefull myndighet som bidrar positivt till kunskap om religionens plats i samhället och till förståelse om och integration i det svenska samhället för nya religioner i landet.

- **Religiös läskunnighet och kompetens:** Det är avgörande att bevara och stärka den religiösa läskunnigheten och kunskapen om religionsfrihet inom myndigheterna för att säkerställa rättssäker bidragshantering och främja dialogen med trossamfundet.
- **Trossamfundens särart:** Trossamfundet utgör en unik och väsentlig del av civilsamhället. Deras specifika karaktär och bidrag till samhället måste erkännas och beaktas i myndigheternas arbete och organisering.
- **Risk för osynliggörande:** En omorganisation som införlivar SST:s uppgifter under MUCF riskerar att osynliggöra trossamfundets roll och behov. Regeringen bör vidta åtgärder för att säkerställa att dessa inte nedprioriteras.
- **Betydelsen av SST:** SST har utvecklat viktiga plattformar för dialog och samverkan mellan trossamfund och staten, vilket är avgörande för integration och samexistens för de mindre samfundet i det svenska samhället.

- **Organisationsbidraget** som förmedlas av SST är av stor betydelse för möjligheten att förmedla vidare till mindre församlingar på små orter och därmed stärka Equmeniakyrkans närvaro över hela Sverige. Det är ett viktigt bidrag till kyrkans infrastruktur och möjliggör lokala församlingar över hela landet.

Equmeniakyrkan lämnar följande synpunkter på skrivelsen om omorganisering:

- I Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor (MUCF):s analys saknas en medvetenhet om myndighetens behov av ökad kompetens gällande trossamfunden och religionsfrihet inför ett eventuellt övertagande av bidragshanteringen till trossamfunden. MUCFs egna beskrivningar uttrycker potentiella målkonflikter mellan grundlagsskyddad religionsfrihet och myndighetens övriga uppdrag. Dessa målkonflikter bör beaktas vid ett beslut av omorganiseringen. Vidare bör en plan fastställas för att säkra rätt kompetens hos myndigheten.
- Inrättandet av det statliga bidraget till andra trossamfund än Svenska kyrkan 1971 var och är en viktig del i att säkerställa religionsfrihet i Sverige då det är ett sätt att till del utjämna ett ekonomiskt underläge för trossamfund vid sidan om Svenska kyrkan, som uppbär stöd från staten enligt särskilda ordningar.
- Det kan finnas fördelar med att trossamfundens egna samarbetsorgan, till exempel Sveriges kristna råd och Sveriges interreligiösa råd, i större utsträckning ansvarar för vissa dialogplattformar och processer som idag inhyses under SST för att skapa tydlighet mellan civilsamhälle och stat.

Förtydligande kommentarer

Trossamfunden – en aktör av särskilt karaktär

Trossamfunden är i särklass den största delen av civilsamhället, med kristna samfund som majoritet. Kyrkorna samlar över 6 miljoner medlemmar, vilket exempelvis är dubbelt så många som idrottsrörelsen.

Genom församlingar över hela Sverige och i samverkan med samarbetskyrkor i andra länder är trossamfunden aktiva inom vitt skilda områden, såsom socialt och psykosocialt stöd, existentiell hälsa, barn – och ungdomsverksamhet, kulturverksamhet och humanitärt bistånd. Det ekonomiska statliga stödet till trossamfunden bidrar till en infrastruktur som är till samhällets tjänst och som möjliggör insatser bland äldre, ensamma, hemlösa och flyktingar också på mindre orter i Sverige.

Kyrkor och församlingar bidrar till kulturlivet genom tusentals körer och otaliga konserter, och ger unga ett sammanhang att växa i med alltifrån bebisrytmik och scouter via sorgegrupper för barn till konfirmandundervisning.

Kyrkor och trossamfund samverkar med det offentliga för att ge stöd vid mindre och större kriser. I god ekumenisk och interreligiös samverkan bedrivs själavård på sjukhus, universitet, högskolor, på anstalter och häkten samt inom polismyndigheten. Varje församling och ungdomsförening bidrar till det demokratiska samtalet på lokal, regional och nationell nivå. Den enskilda medborgaren betjänas genom gudstjänster, dop, vigsel och begravning. Andra områden där församlingarna bidrar är existentiell hälsa, motverka ofrivillig ensamhet samt mellanmännisklig tillit. Allt detta möjliggörs genom att trossamfund som Equmeniakyrkan finns över hela landet i en god infrastruktur

Delar av dessa insatser och samhällliga bidrag är gemensamma med andra organisationer inom civilsamhället. Trossamfunden har en särart eller särskild karaktär, både i sin teologiska självförståelse och i sin avgörande historiska och aktuella plats inom samhället och kulturen. Detta gäller både i Sverige och internationellt.

Även juridiskt bekräftas trossamfundens särart. ”Trossamfund” är en särskild organisationsform och omfattas av ett eget lagområde. Exempelvis måste föreskrifter rörande trossamfund meddelas genom lag (8 kap. 2 § regeringsformen), vilket tydliggör att statens relation till trossamfunden behöver hanteras i särskild ordning till skillnad från övriga civilsamhället. Delar av vår verksamhet skyddas alltså av nationell lagstiftning och även av internationella konventioner om religions- och övertygelsefrihet.

Det finns en spänning, både i samfundens självbild och i det offentliga beskrivning av trossamfunden, mellan att vara ”en självklar del av civilsamhället” och att vara en part i sin egen rätt med särskild karaktär. Vi saknar en medvetenhet om denna komplexitet i MUCFs beskrivning och analys (e.g. s.12)

Trossamfunden och den offentliga sektorn

Trossamfunden är en viktig samverkanspart till det offentliga. I många områden, inte minst socialt arbete och krisstöd, finns goda exempel på gemensamma insatser. Samverkan sker ekonomiskt, genom att offentliga medel går till trossamfunden för att stödja verksamheterna, och trossamfunden bidrar med sina resurser till samhällsbygget.

De två aspekterna av relationen – samverkan och dialog, respektive ekonomiskt stöd – präglar också de olika analyserna som MUCF och SST gör gällande en möjlig omstrukturering. I redovisningen framträder skillnaderna i myndigheternas uppdrag och uppdragstolkning där MUCF betonar sin kompetens inom bidragshantering och kontrollverksamhet medan SST i högre grad utvecklar sina bidrag genom dialog med trossamfunden.

MUCF och SST ser också olika risker. MUCF befarar att ungdomsfrågor nedprioriteras vid en omstrukturering, medan SST påpekar risken av att frågor som rör trossamfunden nedprioriteras.

Samma farhåga gällande nedprioritering av samfundsfrågorna finns i Equmeniakyrkan, inte bara för egen del utan också för de mindre trossamfunden och de som har kortare historia i Sverige. Det är angeläget att trossamfundens roll och plats i samhället synliggörs. SST har utvecklat strategier och kompetens för detta som är av stor betydelse för nya trossamfunds existens i Sverige.

Equmeniakyrkan ser risken att trossamfundsfrågor hamnar mer i skymundan ifall myndigheterna sammanförs och uppdraget att främja dialog mellan staten och trossamfunden skulle försvinna ur myndighetsinstruktionen, något också SST påpekar.¹

Det kan finnas ett visst symbolvärde i hur regeringen strukturerar sin förvaltning. Ett eventuellt införlivande av SSTs nuvarande uppgifter under MUCFs nuvarande organisationsbeteckning kan medföra att trossamfunden begreppsmässigt osynliggörs i myndighetssverige. Regeringen bör vidta åtgärder för att minska den risken.

¹ SSTs resonemang gällande trossamfundens inneboende relationer, inklusive SSTs tankar om enskilda trossamfunds ställning, menar vi bör frikopplas från och inte återopas i diskussionen om omorganiseringen då den vida överstiger direktivens omfång för myndighetsuppdraget.

Bidragshantering, dialog och religiös läskunnighet

I SSTs och MUCFs analys framkommer olika tolkningar av förhållandet mellan främjande arbete och bidragshandläggning. Equmeniakyrkan instämmer i betydelsen av transparens och uppföljning vid hantering av offentliga bidrag som betonas av MUCF och samtidigt, liksom SST, betonar vi bestämt vikten av religiös läskunnighet, av fördjupad kunskap om religionsfriheten samt kompetens om olika samfundets struktur och inre liv vid bidragshanteringen.

Villkoren för statsbidrag, de så kallade demokrativillkoren, har flera *bedömningskriterier* som kräver kunskap om respektive samfund för att kunna tillämpas rättssäkert. Skulle regeringen vilja ändra nuvarande hantering av statsbidragen till trossamfunden bör regeringen säkerställa att sådan kompetens finns på plats innan bidragshanteringen överförs, för att trygga rättssäkerhet och kvalitet.² Denna kompetens, nödvändig för såväl bidragshantering som främjande och dialog, behövs både inom styrningen och på tjänstemannanivå i myndigheten.³

Religionsfrihetens vidd och begränsning

Religionsfriheten har ett starkt skydd i regeringsformen och internationella konventioner.

Europakonventionen, punkt 9.1 och relevant rättspraxis från Europadomstolen fastslår exempelvis ett sådant starkt skydd för samfundens autonomi och inre liv.

SSTs tillkomst 1971 var uttryck för en politisk vilja att stärka religionsfriheten i landet genom att stödja de mindre och yngre samfunden vid sidan av Svenska kyrkan. Från början mestadels frikyrkor, dit Equmeniakyrkan räknas. I takt med samhällsutvecklingen har detta utökats med trossamfund med annan religiös bakgrund. Då särskilda lagar fortsatt gäller för Svenska kyrkan även efter 2000-talets kyrkostatreformen är det viktigt att påminna om inrättandet av SST, som med åren utvecklats till en viktig aktör på religionsfrihetens grund för trossamfund vid sidan om Svenska kyrkan.

MUCF resonerar i sin analys (s.14) om religionsfrihetens vidd och begränsning: ”Religionsfriheten och yttrandefriheten är starka rättigheter men de har också en gräns för vad som ryms inom begreppen och här är det viktigt att myndigheten utreder odemokratiska handlingar [...] såsom intressejäv, oetiska metoder för medlemsrekrytering, interna konflikter med odemokratiska metoder och så vidare”.

Vi är medvetna om att religionsfriheten och yttrandefriheten har legitima begränsningsgrunder och förhåller sig till en mängd andra lagområden och rättigheter, liksom vi är medvetna om komplexiteten av begreppen i sig. Equmeniakyrkan värnar en demokratisk praxis. Det är av yttersta vikt att beslutsfattande myndigheter i sina bedömningar inte blandar ihop vad som generellt sett är straffbara eller civilrättsliga lagbrott eller nya nödvändiga, proportionerliga och effektiva begränsningar av exempelvis religionsfriheten, med mer

² MUCFs bedömning är att kunna implementera bidragshandläggningen till trossamfunden i sitt befintliga arbete, ”på ett liknande sätt” som tidigare (s.15) om än ”med viss anpassning” (s.13). Vi ser det som nödvändigt att en gedigen kompetens om trossamfunden och religionsfriheten behöver byggas upp innan överförandet. Detta kan te sig självklart och lär vara också i MUCFs intresse, men vi saknar i MUCFs analys en medvetenhet om behovet av ökad kompetens gällande trossamfunden och religionsfriheten i samband med bidragshanteringen.

³ Olika verksamhets- och organisationsformer för ansvarig myndighet, såsom en styrelsemyndighet med representanter även från trossamfunden, kan övervägas som ett led i detta arbete.

generella etiska bedömningar av exempelvis god förenings sed på det sätt som nu görs i myndighetens resonemang.

MUCF pekar på potentiella utmaningar med att ”hantera frågan om religionsfrihet i förhållande till diskrimineringsgrunderna, exempelvis hbtqi” och jämställdhet, men skriver (s.14) att de haft liknande ärenden ”där dessa frågor har hanterats med ett lyckat resultat.” Det är dels viktigt att påpeka att även SST i enlighet med myndighetsinstruktionens §2 inkluderar ett jämställdhets- och mångfaldsperspektiv i sin verksamhet och i dialogen med trossamfunden, dels att frågor om jämställdhet och människans sexualitet i stor utsträckning är föremål för samtal och diskussioner inom och mellan trossamfunden själva.⁴

MUCF skriver vidare (s.14) att det är myndighetens ”bestämda åsikt att [eventuella konflikter mellan religionsfriheten och diskrimineringsgrunderna] bör hanteras och bedömas inom ramen för en gemensam process för bidragshantering inom myndigheten för att alltid ha ett och samma utgångsläge i frågan.” Med tanke på trossamfundens konventionsskyddade inre autonomi är det dock inte möjligt att bedöma trossamfunden utifrån samma utgångsläge som övriga civilsamhället. Trossamfundens särskilda karaktär behöver beaktas, även när det handlar om situationer där olika rättigheter vägs mot varandra.

Vi skulle generellt önska att huvudintentionen hos den för trossamfunden främjande myndighet är att visa på vidden av religionsfriheten, istället för som i MUCFs analys försöka beskriva eventuella begränsningar med hänvisning till svepande företeelser som blandar samman juridiska problem och begränsningsgrunder med etiska bedömningar.

Behov av förtydligade roller

Förordningen (2017:104) med instruktion till SST nämner främjandet av dialog mellan staten och trossamfunden som det första bland myndighetens uppdrag. Dialog mellan trossamfunden och olika aktörer inom det offentliga sker på olika nivåer och i många olika forum, lokalt, regionalt och nationellt.

SST har de senaste åren varit både en part i dialogen, förmedlat statsbidrag och byggt upp plattformar för dialog och samverkan. Dessa plattformar är uppskattade av många samfund, däribland Equmeniakyrkan. Samtidigt har dessa plattformar medfört en viss otydlighet i rollfördelningen.

Equmeniakyrkan ser SST som regeringens företrädare i dialog med trossamfunden. Myndigheten förmedlar statliga bidrag och stöttar de bidragsberättigade trossamfundens arbete. Ett förtydligande av de berörda myndigheternas mandat och roll i relation till trossamfunden vore en önskvärd del i den pågående organisationsförändringen, också för att undvika missförstånd under framtagandet av eventuella kommande myndighetsinstruktioner.

Det är viktigt att påpeka att exempelvis ansvaret för andlig vård inom vården ligger främst hos Sjukhuskyrkan, som sedan senaste årsskiftet är formellt knuten till Sveriges kristna råd, respektive Islamiska samarbetsrådet och Sveriges buddhistiska gemenskap, samtidigt som SST förtjänstfullt bistår trossamfunden i deras arbete genom förmedling av statsstödet som till viss del möjliggör religiösa företrädares närvaro. Bidraget till den andliga vården inom vården har legat på samma nivå i drygt tio år, vilket betyder att

⁴ Se exempelvis det aktuella samtalsmaterialet från Kyrkornas världsråd som berör frågor om människans sexualitet, nyss utgiven i svensk översättning av Sveriges kristna råd <https://www.skr.org/samtal-pa-pilgrimsfarden-fragor-som-beror-manniskans-sexualitet/>

församlingarna alltmer får söka andra vägar för att bära kostnaden för samhällstjänsten som inbegriper själavård, existentiella samtal och kyrkliga handlingar.

SST stödjer krisberedskapsarbetet bland de statsstödsberättigade trossamfunden. Förutsättningarna för detta arbete skiljer sig åt mellan de olika samfunden. Equmeniakyrkan uppskattar dialogen som förs i SST i krisberedskapsfrågor, vilket blev tydligt t ex under pandemin 2020-2022.

Sammanfattningsvis uppskattar Equmeniakyrkan det stöd och den mötesplats som SST är och har utvecklat genom åren. Som tidigare påpekats har SST utvecklats till en viktig interreligiös mötesplats och ett stöd för de mindre och nyare trossamfunden i Sverige. Hur den framtida organisationen än ser ut vill Equmeniakyrkan framhålla att mötesplatsen i sig är viktig och är stärkande för mindre trossamfund vid sidan av Svenska kyrkan i samtal med staten, och i det närmaste omistlig för en god integration och samexistens i det alltmer mångreligiösa samhället.

För Equmeniakyrkan,

Lasse Svensson
kyrkoledare